XI-ik évfolyam. 111. szám. Kolozsvár, csütörtök, september 20-kán 1866.

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

SZERKESZTŐI LAKÁS: Széchenyi-téren, a hidkaputól kimenet balra a 26. szám alatti ház emeletében.

Megjelen e lap hetenkint 3-szor n. m. kedden, csütörtökön és szombaton délben. Ára évnegyedre 3 ft. o. é. Hirdetési ár: 5 hasábos sorért 1-ör 7 kr., 2-or 6 kr., 3-or 5 kr. o. é. s minden hirdetés után 30 kr. bélyegdíj. Előfizetés s hirdetés a kiadó-hivatalnál kezeltetik. A „nyilttér"i czikkek sora után 30 kr. előleg beküldése mellett a szerkesztőséghez czimzendők.

KIADÓ-HIVATAL: Kösöpatcza, STEIN J. könyvkereskedése.

Tanulmányok a székely ős megyei életből.

I.

(D.) Törvényhozásunk előtt nem áll nagyobb fontosságu feladat, mint a minő a megyehatóságok czélszerü szervezésének feladata, az egyenjoguvá vált népelem bevételével, a mely ekkorig a megyeélet teréről ki volt zárva.

E feladat annál fontosabb, mert a municipium nemcsak arra van hivatva, hogy az egyéni befolyást a községi önkormányásra mind szélesb alapon biztositsa, s a megyei kezelést a minden réteg által igényelhető ellenörzés által a nép megelégedésére biztositsa, s nem csak arra van hivatva, hogy előiskolája legyen a nép közszelleme fejlődésének, előiskolája az értelmiség parlamentaris fejlődésének, s tere az értelmiség s nép közötti összeismerkedésnek s ez alapon a valódi népszerüség megalapitásának, de megyénknek igen fontos hivatása az, hogy hatáskörükben a különböző nemzetiségi elemeknek szabad alkotmányos mozgást, s nemzetiségök kifejtésére, házi oltáraik felépitésére kellő módot és erőforrásokat nyujtsanak, hogy a valódi szabadság felfogása s érzete, s a valódi szabad mozgás és előhaladás által minden nemzetiség valóban mondhassa a hazát saját hazájának, ne kivánkozzék innen más országok viszonyai közé, egy szóval mindnyájan mindinkább érezzük itthon magunkat, hogy aztán akkor, mikor hazánkat veszély fenyegeti, mindenkinek legyen mit védelmeznie, s féltett kincseinek megörzése erősitse izmait s buzditsa lelkesedését a haza iránti áldozatokra.

Midőn törvényhozásunk talán nemsokára müködésének fonalát megint felveendi; kérdésen kivül azon élénkséggel fogja felölelni a municipium kérdését, mely e kérdés tárgyalásának legelső munkálatai körül is, söt azt megelőzőleg az irodalom terén is mutatkozott, a magyar irodalom terét értem, mert tudtommal a többi nemzetiségek irodalma — bármennyire fontos e kérdés reájok nézve is — ezzel igen nagy mérvben nem foglalkozott.

Királyságunkban a székely- és szászföld volt kiválólag azon hely, hol a jogegyenlőség ősidőktől fogva fennáll, s igy a municipalis élet a népjoggal teljesleg ki volt egyenlitve.

A szász municipiumoknak a regulativ pontok alapján megállitott szerkezete egy kissé mesterkélt volt, a mennyiben a városi és falusi érdekek a szerkezetben paritást nyertek, és igy egy neme létezett ott az érdekképviseletnek, a főelv azonban ezen szerkezetnél is az vala, hogy a vagyon, s értelmiség érdeke az alsóbb néposztály érdekével lehetőleg egyensulyt tartson, s igy emezt a municipalis jogkör gyakorlatánál illő határokig vezesse, nehogy a megyei élet átcsapjon az oclocratia veszélyes örvényébe.

A székely municipiumoknál ugyanezen eszme minden mesterkéltség és erőltetés nélkül gyakorlat által és igy természetesen nötte ki magát; és ha kétségtelenül szép rend volt a szász municipiumoknál, ezen rend éppen ugy meg volt a székely municipiumoknál is, soha sem voltak élénkebb összeütközések, a korteskedés soha sem vett erőt itten, pedig a királyság területén a legnépesebb székgyülések éppen a miatt a székelyföldön voltak, mert a legutolsó székely is nemes és igy az alkotmány részese volt, s habár a gyakorlat alapján személyesen mind nem jelentek meg, főkint az 1831-diki ellenzéki mozgalmakig, mindamellett a székek közgyüléseinken az első napokon rendesen a praetorialis termek csordultig valának a közgyülés tagjaival; de a nagy népesség daczára is a tanácskozások választás sat. mindig példás renddel és alkotmányos fegyelemmel folyt le a nélkül, hogy egyetlen egy rendőr vagy csendőr örködött volna a jó rend felett.

Ezen eredménynek a nemzet ős alkotmányos iskolázottságán kivül oka volt az is, hogy gyakorlatnál fogva magának az alsóbb néposztálynak legértelmesebb fiai vettek részt a megyegyülésen, kik az értelmiséget s véleményét kellöleg meg tudták mérni, s elég érzékkel birtak annak meghatározására nézve: melyik nézet mellé csatlakozzanak?

Habár a jogegyenlőségnél fogva minden székely, kinek bármily kevés birtoka volt, a megye-közgyülésnek született tagja volt, a szegényebb osztály, melynek ideje és pénze is drágább volt, hogysem ezen nobile officiumnak azokat folyvást áldozatul hozhassa, szerényebb is volt, hogysem azt higyje, hogy a megyei ügyek az ő jelenléte nélkül kellő bölcseséggel, s a törvényekben biztositott népszabadság sérelme nélkül fognak elláttatni, — személyesen nem igen jelent meg; de tudni akarván, mik folynak a megyék közgyülésein, összegyültek a falusi székelyek falugyülésébe, s magok közül az értelmesebb földészekből egyet-kettőt kiválasztottak, többnyire egy magyar forint napi dij mellett elküldék őket a közgyülésre, s mikor azok hazaérkeztek, a falu megint összegyült s követei elbeszélgeték a népnek: mikről tanácskoztak, mit határoztak; azután meg a kapuk előtt a gerendákon pipafüst között összegyülekezve elbeszélgeték, ki tud legvelősebben beszélgetni a zöldasztal körül, ki buzog a nemzet javáért, ki a szabadelvü, ki a pecsovics? stb. s igy alakult az intelligentiára nézve egy oly közvélemény, hogy midőn követet vagy tisztviselőt kelle választani, már a nép ismerte az illetékeseket, nem kellett agitatio, nem elbolonditás, csak a nevek kellettek, s a nép nagy része tudta, melyik névben bizhatik inkább.

A székely községek ezen többnyire két küldöttje képezte a közgyülés közvéleményét, mely alakult a közgyülés másik tényezőjének az ugynevezett intelligentiának vitatkozásai s tanácskozásai által.

Ezen értelmiség állott a jobb birtokosokból, kik eo ipso iskolavégzettek s magasabb miveltséggel birók valának, állott a nép fiaiból kiemelkedett táblabirókból, tisztviselőkből, tiszteletbeli jegyzőkből, bennbirtokló papokból s más bennbirtokló vagy benn szolgáló honoratiorokból.

Az értelmiség jobbadán a zöldasztal körül körbe két-három sorba rakott székeken foglaltak helyet, mig a nép küldötteinek számos tömege részint fennállott, részint a falak mellett körben futó lóczákon foglalt helyet.

Az enuntiatio nem szavazat alapján, hanem a nyilatkozók véleményének számbavételével történt, szavazásnak akkor leendvén helye, ha az enuntiatio nem a többség véleménye szerint történt volna; de oly esetre részemről nem emlékezem.

A tanácskozást s vitatkozást az értelmiség folytatta rendszeresen, azonban a czondrás és harisnyás székelyek is igen gyakran s szép józan értelemmel s tiszta eléadással szólottak a tárgyhoz, s a tanácskozásnak hasznos és megbecsülhetlen tagjai voltak főként oly kérdésekben, melyek éppen az alsóbb néposztály sorsára, házi körülményeire, a reájok eső terhekre sat. vonatkoztak. Soha sem maradtak az értelmiség részéről védelem és kellő tekintet nélkül a nép helyes észrevételei, s másfelől a nép oly meleg részt vett a tanácskozás figyelemmel tartásában, a mi gyakran megható volt. Láttam magam, midőn 1849-ben egy heves közgyülési vitánk után a gyülés eloszlott. Marosszék praetorialis háza előtt egy öreg bekecsalyi székely megölelé s kedves fiának nevezte egyik szónokát. Ha fölemlitem ezt, ne vegye senki tőlem fondorkodásnak; azt akarom ezzel kifejezni, hogy melegen szeretem s nagyra becsülöm a józan democratiát, a mennyire utálom a doemagogiát és oclocratiát; azt akarom kifejezni, hogy a magyar értelmiség elég lelkességgel s emberszeretettel bir a néppel ölelkezni s valóban testvéresülni; s a nép elég érzékkel és bizalommal arra, hogy az értelmiséget keblére ölelje, s mindenekfelett azt akarom kiemelni, hogy én szeretem és óbajtom a népnek személyes befolyását is a megyék közgyülésein, hogy ezáltal az értelmiséggel és vagyonosabbakkal összeédesedjék, hogy egymást kölcsönösen megnyerni és igy kölcsönös érdekeiket felfogni és védeni törekedjenek.

A fennebbi czél el volt érve az ős székely municipiumok gyakorlatilag honosult szerkezetében, melynélfogva a nagyobb birtokosság, az értelmiség és pedig ez alatt nem pusztán a honoratiorokat értve, kiknek létszáma a megyéken inkább csak a papságból áll, hanem értve azokat, a kik benn birtoklók s a törvénytudományokból, vagy a királyi táblán az országos vizsgát, vagy a közgyülés előtt az ismeretes táblabirói szigorlatot kiállották, s ennélfogva birtak a törvények azon szükséges ismeretével, a mely nélkül a municipalis tárgyalásoknál helyes irányban nem müködhettek volna — és végül maga a nép, ez utóbbi képviseltjei által — együtt tanácskozván, érdekeit, közvéleményét egyeztetni, egymást megismerni s a közös politikai életre összebarátkozni képes lehetett.

Daczára a népes gyüléseknek a rendet fenntartá a törvény, a mely a közgyülésen féktelenkedőket „széktörés" büntetésével büntette; s ha tömeges zavarok állottak volna elé, jogául adta az elnöknek a gyülés félbeszakitását.

Ha az 1848-iki törvény nem mondotta volna ki azon elvet, hogy a megyegyüléseket népképviselet alapján kell szervezni, jövő megyéink szerkezetének megállapitására alkalmasb és szabadelvübb kulcsot nem találhatnánk, mint azt, a mely a székely nemzeti életből önkint és természetesen nötte ki magát, s részemről mindig legszabatosabb s legigazságosabbnak éppen azt tartom, a mire a nép tapasztalatilag s önkint jött reá.

Valószinüleg azonban a törvényhozás nem fogja megváltoztatni ama kimondott elvet, de a népképviselet alapján is módját kell találnia, hogy a fennemlitett tényezők egyensulya az uj megyeszerkezetben is honosuljon, mert másküllönben oly megyei életet, mely a czélnak megfeleljen, a mely mellett jól kormányozni is lehessen, s a megyei élet is kellöen virágozhassék, igen bajosan lehet meghonositani. A népképviselet elvének puszta és az érdekképviselet mellőzéséveli alkalmazása igen hamar elvezethetne vagy a megyei oclocratiához, s igy a megyei élet lehetlenné válása miatt annak teljes megsemmisitéséhez, vagy pedig elvezet arra, hogy a nép maga személyes befolyást nem igen gyakorolhat, a mint láttuk ezt a Nádasdi-féle erdélyi octroyált bizottmányoknál, a mit részemről éppen azért nem látok czélszerünek, mert a municipalis élet legfőbb előnye éppen abban áll, hogy, mint gyakorlat iskolája a politikai közszellemet szétterjeszsze a nép közé, s az értelmiségnek a nép kebelében, a nép öntudatosságában alapult közvéleményt s népszerüséget biztositsa, melynek alapján a nép köztevékenysége, jogérzete s ezzel az átalános hazaszeretet is a legszebb kifejlődést nyerendi, a mint ezt a székely nép kebelében kifejlett alkotmányos érzület és közszellem eléggé bizonyitja.

Csehül álljunk-e?

Habent sua fata libel... azaz, hogy homines. Én, ki hajdan tisztességes hivatalokat viselvén, tagja voltam a kormánynak, most midőn okoskodásaimat a zöldasztal helyett „malom talpom"-on vagyok kénytelen lefirkálgatni, melyek örök feledékenységbe mennének, ha öcsém-uram nem használná fel lapja töltelékül, irodalmi pályám azon dicsőségét, hogy czikkeimet más lapok is átvegyék, legelőbb is a magyar hivatalos lap a „Sürgöny" által értem el. Mennyire megütköztem, midőn egyik Vorsteher kezében egy lapot láttam, melynek tárczájában ott volt azon czikkem, melyet a mostani tekintetes és nagyságos urakról irtam? És azt mondja a „Sürgöny", hogy én a jó öreg Gvadányi humorával irok. Ugyan kérem hát, hisz én egészen komolyan irok; mivel érdemeltem, hogy mint a comicust, ha komolyan beszél, vagy a sátoros czigányt, mikor sir, aképp engem is nevettetőnek találjanak?

Igaz, hogy én voltam egykor, kinek a szép R. grófné biztatólag kacsingatott, s midőn én a felbivást elfogadva kezdettem magam viselni, a gróf rám rontott, s párbajt vivtunk, s csak a végén tudtam meg, hogy üres pisztolylyal, s hogy a szép grófnő szerelmes felbivásai kedélyes férjével egyetértés folytán történtek. Tebát megtörtént rajtam, hogy lóvá tettek s nevettek rajtam, mikor én az élethalál-párbaj alatt izzadtam; de az is igaz, hogy a tréfát nem szoktam magamon száradni hagyni, s valamint akkor a tréfa-párbajból komoly párbaj lett, habár én türtem a rövidebbet, félévig viselve kezemen a kardsebet, ugy most is nem szeretném látni, hogy valaki azt hiszi, miképp humorizálok, mikor teljes lelkemből okoskodom.

Igaz, hogy az izgága ember sokszor nevetséges a hidegvérü előtt, én pedig most izgága vagyok, s a „Sürgöny"-re, mint hivatalos lapra, kiválólag haragszom, miért csinálnak titkot abból: hogyan áll a magyar ministerium kinevezésének ügye?

Nagyon furcsa dolog, hogy van magyar kormány, van magyar hivatalos lap, van magyar ügy, mégis a hivatalos köröknek a magyar ügybeni titkos dolgairól a bécsi vagy gráczi lapok ha tudnak valamit. Ki látta ennyire fitymálni a magyar irodalmat s olvasó közönségét?

Ideje volna valóban, hogy már tisztába jöjjünk magunkkal, im a németektől alig menekültünk meg Königgrätznél, s már kezd gyülni nyakunkra a keleti kérdés. Notabene ez nagyon rosz kérdés reánk nézve, főkint ha azt a franczia uj földabroszát fontolgatjuk, a mely szerint belőlünk miután nem tudtak németeket faragni, szlávokat akarnak kimappázni, ezt mondván, hogy Cseh-, Morva-Tót-, Horvát- és Magyarország Erdélylyel egyetemben legyen egy szláv birodalom. Nó hiszem, ha a németek ellen a passiv ellentállással segiténk magunkon, ezen szláv birodalom ellen csakugyan activ fognánk fellépni. Elég sokat állottak csehül dolgaink, de csehekké csakugyan nem válunk. Magna petis Phaëton!

Hogysem csehekké tegyenek, készebbek vagyunk nyakig vérben uszni, s inkább azt kiáltani: „minden ember legyen ember és magyar."

Hanem valóban ideje volna, hogy adnák vissza magunknak, hogy szervezhessük jól fegyveres erőnket, mert üres és összedugott kezekkel ellene nem állhatunk, a ki tudja honnan ránk törhető ellenségnek.

Mi nem bántjuk senki országát, süssék meg akár egész keletet, hanem az ellen protestálunk, hogy a magyar királyságot megtámadják. Mi becsülettel megfértünk Európában ezer esztendeig; alkotmány mellett küzdöttünk, mikor egész Európa türte a szolgaságot; szabad vallásgyakorlatot decretáltunk, mikor Európa az inquisitiók kinjait szenvedte; kimondottuk, hogy nincsenek boszorkányok, mikor még a franczia, német s olasz máglyán égette a vénasszonyokat; határainkon fentartottuk a törökök vad csordáit: illik-e Európától, hogy ily becsületes testvérére fogait fenje? illik-e, hogy a becsületes magyar embert cseh-lábra kivánja állitani. Hisz térjen meg a cseh a maga országában s készitse porczellánját és poharát, én megeszem abból a töltöttkáposztát, s megiszom ebből a bort, hanem ő maradjon csehnek, én pedig maradok magyarnak, s ha igy nem tetszik ám türközünk össze. Valamint a lengyel még Sziberiában is revoltál, s valamint a kaszáspók elvágott lába is rugdos, ugy mi akárminő európai combinatio ellen, mely a magyar királyság független létét s önállását megtagadni akarná, utolsó emberig harczolni fogunk.

Mi elférünk másoktól, térjenek el mások i mitőlünk.

Egy falusi diplomata.

Vajda-Hunyad vára.

E napokban elzarándokoltam a Hunyadiak várához.

Sokan tevék... megszámlálhatlanok... minden honfi... minden honleány...

S mindnyájan oly nehéz szivvel tértek vissza.

Látván romokat, melyekben egykor a boldogság szentélye lehete... az emberi sziv elszorul.

De ezen romok közt szivünk kimondhatlanul fáj. Látni amaz épitményt, melyhez annyi dicső név csatlódott, melyről fényes multunk — az egyedüli kincsünk — néz oly komoran le reánk, látni a Hunyadiak ős fészkét, mely magán hordva a századok bélyegét, szellemi emelkedettségünknek is élő példája, egy ily nagy történelmi és müregészeti becsü épitményt romban látni, kitéve a haragos égnek, hogy megsemmisitse... iszonyu.

És e fájdalom méltó is lehet. Nem akarom itt ismételni azt, mit már százan fölhoztak... történelmi becsét, nem hivatkozom a nemzeti kegyelet érzésére, nem kivánom épitészetét méltányolni, mire minket külföldiek figyelmeztetének... elmondták, fölhozták azt már sokan, igen sokan.

A kutyabőrös okmányoktól kezdve a legujabb Tatár Péter féle irodalomig nevét mindenütt láthatod, minden irodalmi vállalatunk hozta rajzát.

És e vár, minden becse, nevezetessége daczára is nem csak romokban bever... de gyors léptekkel közelit az enyészet felé.

Iskola Alapitvány - Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár © Fundația pentru Școala - BCU Cluj

Csak az erkélyeket fedi egy kis szerencsétlen fedél. Nehány teremben deszka van összetoldva, hogy azzal együtt annál hamarább összehulljon. Legnagyobb részt — a felső emeletekben — a padlozat az idő viharát ki nem állhatván többé, összedőlt, ezzel szabad utat engedve az esőnek az alsóbb emeletekben, hogy nehány év mulva azok is hasonló sorsra jussanak. A gyönyörü müvü lovagterem és kápolna a belépőt agyonzuzással fenyegeti, mindegyre hullván a szép faragásu boltozat. Nagyrésze már teljességgel nem járható, legnagyobb része csak nyilvános, majd nem biztos életveszélylyel. Minden eső után összehull egy-egy boltozat, megtágulnak a falak és nő a rom, kilátás van, hogy maholnap egy erkély is, egyike nem csak Magyarország, de mondhatni Európa épitészeti nevezetességének, tova a mélybe, a csörömpölő Zalasd vizébe gördül.

Nem rég P. Szathmári Károlytól a „Vasárnapi Ujság" hozta e várat. Ujabban a „Hazánk és a Külföld" e sorok irójától. Az még mintegy két év előtt volt irva — a fájdalom keserüségével, hogy közönyösségünkért a jövő fog megpiritani. De a kép, mit e vár ma nyujt, még szomorubb. Szathmári a hazafiságunkra hivatkozott és következménye mind csak közönyösség.

Még pár évig ily közönyösség, és a Hunyadiak vára,..egy durva romhalom ....

Nem él-e még a nemzet, Hunyadiaknak népe, s oly annyira halt volna-e ki belőle a kegyelet ? !

Ez a kérdés, melylyel gyakran foglalkozom.

A magyar nemzet megmutatá, hogy él . . . gyakran akkor, mikor halottnak hitték — óriásnak tünt föl, mikor ég és föld halálát jóslá.

Vagy anyagi helyzetünk köti meg kezeinket ?

Ha némileg igen... de teljesen még sem !

Én azt hiszem . . . a nemzet tud áldozni, ha akar . . .

Én azt hiszem . . . a nemzet föl birja épiteni a Hunyadiak várát . . . csak akarjon.

Eleget álltunk már tétlenül. Néztünk, vártunk, reménylettünk . . . és e mellett a Hunyadiak vára porladozott. Ha igy lesz továbbra is, mikor majd épiteni akarunk, nem lesz mit.

A várással nem sokra megyünk.

Csak egy példát.

A Central-Commission zur Erforschung und Erhaltung der Baudenkmale 1855. oct. 30 ki gyülésében (!) szászvárosi kerületben kinevezett conservator Lorény Józseftől jelentés olvastatott föl a hunyadi vár 1854. april 13-kán történt elégéséről, minek következtén a határozat hozatott, hogy e nevezetes épitmény befedése és lehető megőrzése az erdélyi helytartóságnak ajánltassék. Az 1857 junius 30-kán (!) tartott gyülésen felolvastatott a n.-szebeni helytartóság válasza, melynél fogva tudatja, hogy az erdélyi épitészeti igazgatóság fölszólittatott, miszerint küldjön ki egy épitészeti tisztet, ki a plannumokat s a szükséges fedélzet költségeit felvesse. Egyszersmind tudatta a helytartóság, hogy a belügyministeriumnak azon ajánlatot tette, hogy a költségek a status fundusból fedeztessenek. Határoztatott tehát, hogy a helytartóság ezen ajánlata a belügyministeriumnál pártoltassék. Azonban már augustus 4-kén leérkezett a belügyministerium azon válasza, hogy nincs a helyzetben az ajánlatot elfogadhatni, lássa tehát a Central-Commissio mit csinál. Határozat lön, hogy a belügyministerium ujolag megkéressék legalább egy pótfedél emeltetése végett a nevezetesebb részek felett. Ennek a pénzügyministerium részéről csak ugy engedtetett hely, ha oda a **Bezirksamt** költözik be ismét — a Hunyadiak várába. 400 frt 35 krron aztán emeltetett egy pótfedél a lovag-terem felett.

De ez nem csak nem használt, hanem ártott, s romokba dülését meg nem akadályoztathatja.

A vajda-hunyadi uradalom derék igazgatója rég foglalkozott azon tervvel, hogy a Hunyadivár gazdasági iskolának épittessék fel, melyre Erdélynek oly nagy szüksége van. Terve nagyon czélszerü, készen fekszik fiokjában. S e mellett—szerinte az elég tágas várba a vármegye is beköltözhetnék.

De ez csak papirra irott terv volt — és marad.

E század kezdetén két vers fölrázta a kedélyeket Hunyadi vára érdekében. S az erdélyi oly szép, önmagát soha meg nem tagadott mágnási körből b. Miske a dolgok élére állt, s a romladozó vár fölujulva áll elő.

Érzéketlenebb volna-e a magyar sziv ma ?...

A magyar hazában nem találkoznék-e egy sem, ki b. Miske példáját kövesse ?...

Szomoru volna...ha igaz maradna !...

Én ugy látom, az érdekeltség, áldozatkészség egyesek részéről nem hiányzik, ugy hiszem, nem hiányozhatik, csak egy Miske kell és együttes müködés.

Dr. Arányi, a pesti egyetem derék tanára, buzog különösen e vár érdekében. Sokszor jött le már Pestről, a mindenkép örökbecsü vár átvizsgálására. Nemsokára kutatásai és tudományos munkálkodása gyümölcseit lerakja. Tán nem sértjük az illető szerénységét, ha figyelmeztetjük előre a közönséget egy oly munkára, milyen még kevés díszeleg irodalmunkban, és ez a Hunyadivár történelmi és müépitészeti leirása. E munka kiállitása 4,000 forintjába kerül. Számos, valódi mügonddal és páratlan pontossággal készült gyönyörü rajz lesz hozzá mellékelve. A magyar tudományos akademiának készült, de a Central-Commissio megbizására német nyelven is kijövend, mit valóban a tudomány érdeke is kiván.

E munka valódi nyereség, már csak azért is, mert, ha évek mulva a vár felépitéséhez kezdenének, vezérfonalul szolgálhat.

De történelmi becsü is.

Ha közönyösségünk porbaomlani engedi a Hunyadiak várát ....az utókor birni fogja annak kimeritő, tudományos, szakértö leirását, föl fogja állithatni — képzetében ! — e kincset, melyet mi megbecsülni nem tudánk, bámulni fogja, hogy igazságos itéletével minket... annál inkább sujthasson, minket, kik halomra dölni engedtük a Hunyadiak várát ! . . . .

Lukács Béla.

A gymnasium föloszlatása Szilágy-Somlyón.

A gymnasium föloszlatása Sz.-Somlyón még álomnak is rosz, de, midön ezen szerencsétlen eset élö ténynyé vált, s ez által e megye közönségének nagyobb része az előhaladás érdekében fájdalmas és rögtönzött döfést lelt, lehetetlen fel nem jajdulni.

Egyik jeles hazánkfia mondá: hol a tudomány nem tényez, és hol a tudatlanság van, ott a rendetlenség, babona és örültség uralkodik, e nagy csapások, a melyek demonokkal és elkárhozatokkal népesitett pokollá teszik hazánk szent földét; ki tagadná e tétel igazságát is, midön mindenütt oskolák előteremtésén müködnek, itten Sz.-Somlyón az ellenkező történik, ámbár, hogy jó és czélszerü épület és a berendezésben nincs hiány, mégis a gymnasium feloszlattatott, minek következtében száz meg ezer atyák a Meszes és Rézalj vidékéről kénytelenek gyermekeiket messze földre, idegen helységekbe vitetni, ha egyátalában tehetségök engedné, a helyett, hogy ujabb és nagyobb erővel megajándékoznák a közönséget (mely ugy is minden tekintetben elszigetelten s nyomasztó körülmények között teng, leng), arra nézve, hogy méltóságát vagy is lelki és testi szabadságát megnyerje, kivivja, megfosztják a tanulmánytól, és ha már egyébbre nem is kellöleg, de a magyar nyelv terjesztésére e gymnasium sikeresen hatott, már csak ezért is feloszlatása nagy bün. Kérjük a gymnasium meghagyását, illetőleg visszahelyezését, és oly intézkedéseket, melyek ez érdekben haladék nélkül segitsenek, mert minden perczny mulasztás kiszámithatlan károsodás az emberiségnek ugy, de főleg e megye közönsége nagyobb részének legszentebb érdekeire nézve, s kik tehát ez iránt folyamodni óhajtanának, ezennel felkéretnek neveiket és lakhelyüket velem, alólirottal, mielőbb közleni, hogy általános petitiónkkal ne késsünk.

Sz.-Somlyó, sept. 14-kén, 1866.

Benedekfalvi Benedikti Róbert.

Adalékok a hadi krónikához.

(Utrecht, sept. 2-kán, 1866.)

(Folytatása és vége.)

A cholera-bizottmány tetemes költségei fedezésére közadakozás utján szerezte be a szükségeseket; minden harmadik negyedik kereskedés ajtójánál ott függött a persely az adakozásra szólitó nyomtatványnyal, és gyültek az adományok gyorsan és bámulatos eredménynyel, 50—500 forintot adott egy-egy persely egyszeri fölnyitásra; az első pár hét eredménye a 10,000 frtot tulhaladta tiszta pénzben, megközelitette naturálékban (ruha, tápszer sat.). A tiszta pénzbeli adakozás september 1-éig fölment 20310 ftra; ebből ugyanez idöig 10,000-et betegek ápolására költöttek. E mellett sorsjátékot rendeztek, melyre az ajándékok sorozatát maga a királyi család nyitotta meg; ennek eredménye már eddig, 10,000 forinton felül jár; a betegség pedig ott állván, hogy naponként 1—2 haláleset ha elé-fordul, ápolás alatt pedig csak 10 személy van, s e szám is naponként kevesbül: a meglevő pénzt a hátrahagyott árvák segélyzésére fogják forditani.

Ilyen eredményt tud fölmutatni itt egy ekkora város is, mint Utrecht. De mi történik nálunk, ha csakugyan ugy van, hogy ott is dühöng a cholera? Avagy lehet-e nekünk, országul, fél vagy harmad ekkora eredményt fölmutatni? A háboru megemészti vagy elvonja a munkaképpes erőt, sárba dobja a pénzt, a termést semmivé teszik elemi csapások, s ha ezek nem, a termesztőre nézve most értéktelenné, a fogyasztóra nézve majd szerfölött drágává teszi a közlekedéshiány. A közlekedést tekintve látszik az óriási — reánk nézve eléggé szomoritó — különbség Holland és Erdély között. Itt minden talpalatnyi föld — és milyen föld az istenadta, legnagyobb része csak legelőnek használható — fárasztó munkával van kicsikarva a viz karjai közül és a hollandus mégis hófehér kenyeret eszik; erdeje nincs — és mégis csak ugy egymásra teremnek óriás árboczu hajói; köve nincs — és mégis városutczái négyszögü kövekkel, palotái márványlapokkal talajozvák, országutai, esőben, szárazságban, télben, nyárban, mint a „bör" — hogy a székely ember szavát használjam — szőlőkertjei nincsenek és mégis a világ legelső borai kerülnek asztalára, kávéja, theája példátlan olcsó, egy szép narancs 4—5 és egy közönséges alma vagy körtve 2—3 annyi cent; arany-, ezüst bányái nincsenek — a gyarmatokról hallgatok — és mégis szivesebben fogadja a 100 forintot banknótában, mintsem ugyanannyi ezüstöt kelljen czipelnie. És mindezek — hogy csak a szembeszökőjét vegyük — onnan, mert hajói által a messzi kelet- és nyugattal, vasutai által egész Európával közlekedésben áll. Ellenben nekünk megvannak jó természetü földjeink, Hollandénál sokkal kedvezőbb égbajlat alatt, meg tömérdek kincsü bányáink, erdeink, olaj és gyógyforrásaink, hirökről legalább, világszerte hires boraink, és ki tudná hirtelenséggel megszámlálni mennyi mindenféle termett kincsünk — és mégis csak száraz kenyérhajunk sincs elég, és nyomorban, szegénységben sinlődünk, mert el vagyunk zárva a világtól, holott a fekete- és középtenger csak egy kis futamodás hozzánk és a kerek föld mind az öt részével majdnem olyan könnyen érintkezésbe jöhetnénk, mint Holland, azzal a különbséggel, az eredményt tekintve, hogy a miért ö messze földön drága pénzt ad ki, mi azért, helyben otthon drága pénzt vehetnénk be; és nem kellene, mint most, azon töprenkednünk, hogy nemzetünket miként mentsük meg a keresethiány miatt a kivándorlástól, egyházainkat a desolatiotól, izzadtságunk filléreiből állitott iskoláinkat a tönkrejutástól — egyelőre csak a pénzügyi bukást értem. Valóban, még az ilyen nemzetgazdasági tételekkel nem foglalkozó embert is, mint csekély magam, elfogják a sötét gondolatok, ha összehasonlitás utján akarva nem akarva elébe tünik, hogy: hol állhatnánk és kellene hogy álljunk közjólét, vagyonosság tekintetében igazság szerint és hol állunk közkimerültség, átalános nyomor tekintetében valóság szerint. Hanem a mint a „Közlöny" legközelebbi (103-dik) számából látom, a jobblétre szenderült Schmerling und Söhne firma — hogy soha sem is látott volna napvilágot ! — terve szerint, Erdélyt is végre valahára megboszantják egy parányi vasuttal, főkint azért, hogy a szebeni, saját valomása szerint, nem csak elméletileg, hanem gyakorlatban is centralis, tisztelt levelező annál gyorsabban és gyakrabban juttathatta az „Augsburger Allgemeine"-hez visszasohajtozott Schmerling-kormány alkotandotta boldogsággal teli teljes jövendőnkről elmélkedő czikkeit. (V. ö. A. Allgem. Ztg 1866 sept. 3. számát). De talán térnénk vissza.

Nulla calamitas sola. Hollandot az idén nemcsak a fennebb leirt csapás érte, hanem egy más, amannál nemkevésbé sajnos is: majdnem egész éven át dühöngött benne és helyen helyen még most is ugy teszen a marhavész. A marhatenyésztés, köztudat szerint, Hollandnak egyik és nem csekély jövedelemforrása; legelői kövérségével csak az angolokéi versenyeznek. És ha meggondoljuk, hogy városon ugy, mint falun, sok gazdának egyebe nincs, mint 8—10 darab tehene, melyek tejéből, vajából, sajtjából — a holland sajt nagyon hires, a vaj pedig mázsa számra megyen át hetenként a londoni és más angol nagyvárosi piaczokra, a mellett, hogy itt helytt is jól fizetik — tartja el családját és pedig tisztességesen, és vannak a mellett a közönséges falusi gazdának is olyan szobái, hogy nálunk vármegyéről vármegyére kell keresni párjokat, és fizeti az adót, mely legutolsó butorára is csak ugy ki van vetve, mint saját fejére (a holland államadósság majdnem ugy áll az angolhoz, mint 8 a 9-hez, Angliáé 5390 millió frt, 29,3000,000 lélekszám, Hollandé 580 millió 3,668000 lélekszám után) és egy szép reggelen csak arra ébred fel, hogy kincsbányájának, teheneinek vége (egy pár hizott meddő tehén állandó ára 260—340 forint, nem mint nálunk, hogy egy pár ökröt 40—60 forinton meg lehet venni némelykor) föl lehet fogni, hogy mekkora veszteségre ébredt. — Holland ez évben e csapás által vesztett legkevesebb 10 millió forintot.

A harmadik csapás, mi a mi csapásunk is egyszersmind, még eddig szerencsésen kikerülte, értem az osztrák állam-kridát, mi ha beáll, Holland bizonyos, hogy legalább is 300 millió forintot veszit, minthogy itt, köztudat szerint mintegy 600 millió értékü osztrák állampapir van forgalomban, tehát minden lélekre jut belöle majdnem 200 frt. Egy részint innen fejthető meg, hogy a holland lapok miért kisérik olyan pontos figyelemmel, mondhatni részvéttel az austriai és magyar ügyek menetét. A mi virágzásunk vagy romlásunk az övék is egyszersmind.

Mindezek igy vannak és igy valának a nyár folytában. A fő dologgal — cholera — már ugy szólva rendén volnánk, mit ezennel adok tudtára ide készülő honfitársaimnak a következő megjegyzéssel egyetemben: az elfutottak lassanként haza merészkednek, a város kezdi visszanyerni szokott élénkségét, halottas kocsik helyét fényes fogatok válják fel, a gyászruhások száma nem szaporodik, söt ellenkezőleg kezdenek mind tömörebben eltünni, szokott mód szerint, a párisi legujabb divatra szabott öltözetek, a „Maliebaanon" (fő és egész országban hires sétahely, mely még a nagy Napoleontól is tiszteletet vivott ki, mert szép hársfáit megkiméltette az irtó vésztől) párjavesztett madárhangok helyett más és vigabb csevegések hangzanak, szóval: egész Utrecht hangolja magát az „örök életre tápláltatás" végett megérkezendő magyarok ünnepélyes elfogadására; kik, hogy minél elébb megérkezzenek és hazulról sok minden jót hozzanak hirül, mindenekfölött pedig — quod bonum, felix, faustum, fortunatumque sit! — országgyülésünk ujból összehivatását és abból folyólag a dolgok uj rendének megindulását: senki sem várja talán nyugtalanabbul, mint magyar-ember-emlékezet óta egy egész hoszszu nyárnak, és még e mellett milyennek! átcsikorgására, legelöször és adja isten, hogy legutolszor elitéltetett és mindnyájoknak nevében megbünhödött „collegájok" — igy szólitjuk mi itt egymást bizalmasan —

Sándor Domokos.

Nagy Elek ajánlata a volt székely-huszár-családokhoz.

(Folytatása és vége.)

A második májor 2-dik századhoz tartozó családok: Tövis helységében Gerle Jakab 30 frt, Duna András 2 frt, Rácz László 1 frt, Moldován Miklós 36 frt 36 kr, Popa János 46 frt, Lukács Gábor 26 frt, Bellán András 7 forint, Szirb András 7 frt, Tömös Ephrain 2 frt 48 kr, Tiusán Jakab 96 frt, Rácz László 76 f.t 24 kr, Orgidan Todor 20 frt 21 kr; Vajasdon Joksa Péter 10 frt, Szilágyi András 95 frt 36 kr, Szilágyi István 24 frt, Joksa Antal 84 frt, Vajasdi László 16 frt, Horváth Lajos 21 frt; Borbándon Farra János 74 frt 35 kr, Szabó László 82 frt, Four József 68 frt, Pujkán Simon 59 frt 36 kr, Vásárhelyi József 15 frt 4 kr, Gocsa József 2 frt 25 kr, Tripsa István 48 kr, Farra György 11 frt 20 kr, Farra János 75 frt, Dévai István 48 frt, Muntyán István 30 frt, Tóth Laurencz 24 frt, Farra Simon 1 frt; Losádon Ferencz József 8 frt 48 kr, Egri Lajos 32 frt, Bökös István 36 frt, Ferencz László 64 frt, Takács József 88 frt, Kiss Mátyás 100 frt 11 kr, Veres Pál 7 frt 36 kr; Bruznikon Juga András 45 frt 12 kr, Oprisán Salamon 50 frt 30 kr; Dobrán Nándra József és Bantas József 12 frt 54 kr, Bantas József, Czug János és Kriszte Zakar 2 frr 30 kr, Szemendre György és Szemendre János 24 frt 57 kr, Horga József és Darkó Miklós 69 frt 54 kr, Bontos Miklós és Bontos József 2 frt 54 kr, Kriszte Miklós, Nyámcz Péter és Nandra János 10 frt, Nandra Tliszie és Thomucza Nika 58 frt 12 kr, Kriszte János, Szemedre János és Szemedre Ádám 3 frt 32 kr, Dubácz János — frt — kr, Kalamár Péter — frt — kr, Muran Péter 6 frt 58 kr, Nandra Péter — frt — kr, Dorka János — frt — kr, Nandra János 7 frt 38 kr, Rossu Todor — frt — kr, Kuk Tamás 2 frt 24 kr, Gábor Lajos — frt — kr, Maészi Ádám 70 frt 9 kr, Lupsa Tamás — frt — kr, Nandra Péter 61 frt 45 kr, Nisztor János — frt — kr, Kriszte József 53 frt 12 kr, Kriszte József — frt — kr, Kriszte József 63 frt 3 kr, Nemes Juliánna — frt — kr, Moisze János 53 frt, Jovicza Iván — frt — kr, Grozucza Ignácz 49 frt 15 kr, Herbei Lázár — frt — kr, Herbei Sándor 39 frt 9 kr, Czug József — frt — kr, Szimedre János 21 frt, Poszk Mihály — frt — kr, Poszk Péter 27 frt, Hones Lup — frt — kr, Kriszte Salamon 27 frt 15 kr, Thomucza József — frt — kr, Thomucza János 23 frt 25 kr, Bogár Iván — frt — kr, Konstantin János — frt — kr, Paszkó György 30 frt, Nisztor János — frt — kr, Nemes Tamás 16 frt, Kallina György — frt — kr, Ladár Fábián 30 frt 30 kr, Herbai József — frt — kr, Herbei György 30 frt; Mihalesden Radomir János 67 frt 18 kr. A második májor 2-dik századhoz tartozók summája 2,389 frt 44 kr.

Hogy tehát czélt érjetek, siessetek minden környékből egy vagy két egyén által illető dulló biztos által a felséges királyi főkormányszéket megkérni, hogy a cs. kir. országos pénzügyigazgatósággal kezetfogva, nevezzen ki csak egyedül Szebenbe egy pár tagból álló vegyes bizottmányt, a melynek én is, ha szükség és ha élek, egy illedelmes fizetés mellett szivesen tagja leszek és igy hiszem, hogy legfeljebb 14 napok alatt ki lehet keresni azon eredeti okleveleket, a melyből az én jegyzékeim revideáltathatnak, és igy ki lesz törvényesen mutatva: kinek és mennyi követelése van, én ott szerencsémnek tartom a tisztelt bizottmányt lelkesen mindenről felvilágositani és oda müködni, hogy minden kérvény és kényszerités az összeg kimutatásra elenyészik. Ha ezen kimutatás a számadásokkal egy nehány nap alatt revidealódik, ki lehet ennek nyomán minden családot dijmentes nyugtára minden további aggodalom nélkül fizetni.

Most ugy ballom, hogy az országban minden pénzügy-kerületben erre nézve egy bizottmány van kinevezve, de sok bizottmány sokba kerül, egy bizottmány helyben, Szebenben, kurtán és furcsán mindent elvégezhet.

Itten egyébaránt azon kérdés merülhet fel, hogy a fizetés könnyen megtörténhetik, de hol a pénz ? erre feleletem addig is, a mig a bizottmányban a károsodásokról terjedelmesebb felvilágositást adok, csak annyit mondok, hogy pénz elég van, csak szükséges, hogy a cs. kir. Finanz procurator

a) egy kimutatást készitsen arról, hogy annyi évek alatt, melyik adósoktól, és mennyi pénzt hajtott törvény utján föl, és hová folytak ezen pénzek be ?

b) kiknél, és mennyi adósságok maradtak még ma restántiába ? és

c) kiknél és mennyi adósságok lettek felvehe-

Iskola Alapítvány - Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár © Fundația pentru Școala - BCU Cluj

tetlenek, ezen utolsó kimutatás azért is szükséges hogy részint a károsodást ki lehessen mutatni, és részint azért is, hogy történhetett némely adósoknál az, hogy a falusi elöljáróságok nem éppen oly erényesen jártak el a felhajtásban, de most, miután látják, hogy ezen pénzek a jogosultak kezére fizetendö bizonyosan mindent elkövetnek, hogy semmi kár ne történjen, mert nem igazság, hogy jelen időkben 6% kamatra valaki pénzt használjon, és se kamatot, se kapitalist ne fizessen más bajtársainak kárára.

d) Megjegyzem, hogy a szebeni cs. k. hadipénztárba is efféle pénzek 1849. betétetett 6007 frt és egy nehány krajczár, ez is még ott hever, kiveszszük.

e) Megjegyzem, hogy magyar bankjegyekben csak egy nehány száz forint károsodott és igy, ha a kapitálisoknak roppant kamatjövedelmét veszszük, csak ezek is sokkal feljebb rugnak, mind a kifizetendö kapitális, igy tehát pénz elég van, csakhogy a bizottmány Szebenben létesüljön.

f) A kamatból fedezni lehet a károsodásokat, a melyek bizonyosan kevesek, fedezni lehet a bizottmányi költségeket és a felesleget vagy a közczélokra lehet forditani, vagy a volt székely huszárok családai között átalánosan, ha egyszer bizonyos, hogy huszár család, akár van jelenleg befizetett pénze benn, akár nincs, felosztani, ha ezt a felséges kormány is igy akarja, minthogy a kamatról a legfelsöbb rendeletben, nézetem szerint, szó nincs.

Sepsi-Svent-György, aug. 24-én, 1866.

Nagy Elek,
volt százados és ezred-számvevö.

Különfélék.

— Hiteles helyről következö távirat alapjáni értesitést veszszük : El van határozva, hogy a N.-Várad-Kolozsvár-Brassai vasutvonal kiépitésének részletes terve államköltségen azonnal dolgoztassék ki és a cs. kir. kereskedelmi miniszterium közlése szerint megtétettek a szükséges intézkedések, hogy egy külön összeállitott mütani osztály ezen elömunkálatok megkezdése és átvitele végett, a helyszinére rögtön elinduljon.

*** Az épitészeti hivatal már munkálatba vette a monostori anyagát ujra alakitását. A Szamos azon ága, mely a várost átszeli, e miatt el van vonva s a városi malmok szünetelnek. Bizonyára nagy kár, hogy ez épitkezés most s nem nehány héttel később történik, midön a gáthoz szükséges anyagok nemcsak összehalmozva, de teljesen össze is lennének állitva, hogy azonnal hozzá lehetne fogni az épitéshez, s a vizet mentöl korábban vissza lehetne ereszteni a malmokra. Nagyobb baj még az, hogy e forró s valódi nyári napokban hátra kell maradjon üresen az árok medre, mely egy hét mulva már kiállhatatlan büzü posvány- s szeméthalmazzal lesz teli. Az épitészeti hivatalnak jó lett volna nem feledni ki a számitásokból e körülményt sem. „E posvány, olyan időkben, midön a cholera országosan dül — valóságos kovásza lesz, félünk, nálunk is e borzasztó járványnak.“ A veszély idején ki vállalja a komoly felelösséget magára? Óhajtandó volna, hogy bárminö csekély vizet vezessenek bele, ha csak annyit is, a mennyi ne engedje, hogy posványok képzödjenek s magával vigye az árokba gyülö hulladékokat. A rendörség egyébiránt bizonyosan intézkedni fog, „hogy minden a meder mellett lakó háztulajdonosokat szorosan eltiltson, hogy szemetet ne vessenek bele, mig a viz ismét meg nem indul.“ Az épitök állitása szerint a vizet legfeljebb 4 hét alatt vissza eresztik árkába, alapos okunk van kételkedni, még pedig a helyszinéről hozott tapasztalásaink után.

*** Fehérvári Antal, mint halljuk, a jövö hó közepe táján már itt lesz társulatával s megkezdi az elökészületi próbákat. Helyes intézkedés, bár még elöbb tehetné, hogy teljesen összeszokjanak tagjai, s az elöadások összevágók legyenek.

*** Szölös-gazdáink átalában jó termésröl beszélnek, s igy remélhetöleg a szüret nálunk is élénk lesz az idén.

— A lapok azon szomoru hirt hozzák, hogy az alkotmányosság buzgó embere, Brassó követe, Bömches Frigyes agyszélhüdésben jobb létre költözött. Minden igaz hazafi mélyen fájlalja öt.

*** (A Latabár elöadásai.) Latabár társulata megelözö jó hirét nemcsak teljesen igazolta, de sok tekintetben, minden várakozáson felül meglepte közönségünket. A társulat több kiváló tehetséggel dicsekedhetik, s ezek között mindjárt elsö sorban áll Mindszenti Cornelia kisasszony, kinek valóban szép, elég terjedelmes, fiatal, érczes csengö hangja van s a szinpadon egyik a legkedvesebb jelenségeknek, nemcsak ajánló külsöje, de eleven játéka miatt is. Felsö hangjai különösen szépek, az alsókat azonban kevesebb szerencsével használja. A „Szép Galathea“-ban, mint szobor villanfény mellett olyan érdekes alak volt, hogy a világ legnagyobb szobrásza is mintaképül vehette volna. Hajnal Hermin, mint subrette énekesnö, szintén szép alt hanggal bir; játéka azonban nem bir kellö nyugodtsággal, folytonosan eleven és naiv „akar“ lenni, s e jó indulatu buzgalma éppen e miatt mindig plasticája s különösen arczjátéka rovására történik. Hangja azonban sok tekintetben feledteti e hiányait, melyeket idövel bizonyára le fog és le tud győzni A kis Szentgyörgyiné kedves szinpadi alak, hangja gyönge az igaz, de kellemes s a közönségnek mindinkább kezd kedvenczévé válni. A mi az operette többi tagjait illeti, a bemutatást Bokoran folytatom, kit, mint jónevü komikust közönségünk is jól ismer. Ö testestöl lelkestöl operette énekesnek született, alakja megbecsülhetetlen hozzá, arcza pedig azon „mustra arcz“-ok közé tartozik, a minöt mindennap mesterségesen kellene elöállitania, ha nem birná. Hangja erös, ámbár nem nagy terjedelmü, játéka eleven, ügyes, de nem ment a modorosságtól. Különösen nagy hibája az az örökös fejbör mozgatás. Ez az igaz, hogy a karzatnak nagy mulatságot csinál, de egész elöadás alatt mindig e nádparipán lovagolni, már nem méltó egy jó Bokor hirnevéhez. Kakasfit láttunk Institorisban jobbat is nálánál, s föleg helyesebb felfogással adva. Az a fegyverrel való ijesztgetés a szó szoros értelmében gyengén sikerült, kárpótolta azonban a kaczagó duette, melyben azonban már Prielle Péternek is vannak érdemei. A társulat többi tagjairól közelebbröl szólunk.

*** Ö Felsége legközelebbröl aláirta az arad-fehérvári vasut engedélyét Piskitöl a Sily-völgybe viendö szárnyvonallal. Az engedélynyerök Fürstenberg Miksa és Emil herczegek, Chotek Ottó gróf és Haber Lajos. A fövonal két év alatt, a mellék vonal a harmadik évben lesz kiépitendö. A vonalfolytatására elönynyel birnak — E szerint e vonal sorsa el van döntve, s megállapodás jött létre, hogy az most csak Fehérvárig épittetik.

*** A legörvendetesebb hir, mit olvasóinkkal közölhetünk az, hogy Horváth Mihály számüzött történetirónk engedelmet kapott a hazatérhetésre.

*** Pesten egy politikai s egy humoristicus lap fog megjelenni. Az egyiknek czime „1 8 4 8“, a másiknak „Héttejü sárkány“, szerkesztik Mészáros és Ilméri.

*** Crony-Chanel gróf, ki Árpád ivadékának állitotta magát, Flórenczben a napokban meghalt.

*** Szentpétervártt e f. hó 15 dikén roppant nagy néptömeg jelenlétében kivégeztetett Karakasoff, ki a tudvalevö merényletet követte el a czár ellen.

*** Aranyos Polyánból a következö szomoru eseményröl tudósitják lapunkat. Folyó évi septemb. 15-én reggeli 8—9 óra között egy szegény sorsu földmivelö családnak egy 5 éves fia és egy 7 éves leánya, lakházaktól alig 60—70 lépésnyi távolságra esö Aranyos folyójához mentek, az egyik által kezébe vett kisded vizesedényét, miután az edényt vizzel megtöltve a partra kitették, a kis fiu a partra kuporodva meg akart mosdani, azelötti napon volt nagy esözés miatt a part vizes és sik lévén, a midön kezével vizet akart volna venni (a mint ezt egy ott jelen volt 5 éves czigányfiu a töle kitelhetett módon elbeszéllette) a partról besikamodott; erre a testvére a testvéri szeretettöl indittatva minden félelem nélkül utána szökött a vizbe megmenteni, a viz nagy lévén, ötet is elragadta, s igy mindketten, senki sem lévén ott megmenthetésökre, a vizbe haltak. Az édesanya, ki otthon frustuk készitésével foglalkozott, megsokalván gyermekei késedelmezésöket, roszat gyanitva utánok indult, de csak a vizes edényecskét találta a parton, a történhetett szerencsétlenség előérzetétöl áthatva segitségért kiáltozott, s a folyón levö liztelö malom felé szaladott: a molnárokat kihivta keresésökre. A malomkerekek éppen meg lévén állitva, azonnal a kereséshez kezdettek: a fiut meg is találták a malom gerebjéiben megakadva, a leány pedig a malom zsilipjein keresztül hatolva az Aranyos folyója által levitetett a falutól jó meszszire, s ott találtatott meg. Az életrevaló visszahozásokra semmi próba nem tétetett, mert már nagyon késö volt. Ezen szerencsétlen eset intö például szolgálhat különösen a folyóink közelében lakó szülöknek gyermekükre nagyobb figyelmet forditani.

*** Az eddig összeállitott hivatalos jegyzékböl kiderül, hogy az északi hadsereg halottakban 4,717, sebesültekben 12,523, foglyokban 20,099 embert vesztett. A béke feltételek egyik pontja megalapitja, hogy a foglyok 5—5000-böl álló tömegekben rendre cseréltessenek ki.

*** A cholera Bécsben e hó 13 ig 136 embert ragadott ki az élök sorából. Julius 24 kétöl, midön az elsö choleraeset fordult elö, az emlitett napig 566 ember esett choleraba. Tehát a meghaltak száma aránylag nem igen nagy.

*** Az Eszterházy-ügyröl. Mint egy helyi lap hitelesen értesül a bécsi cs. k. törvényszék, mint fenyitö biróság által az Eszterházy hg-féle vagyon ellen elkövetett többrendbeli csalás miatt Schulhof József, és társai ellen elrendelt szoros vizsgálat és vizsgálati fogság, a vádlottak felfolyamodása folytán, a bécsi cs. k. fötörvényszék által egész terjedelmében helybenhagyatott.

*** Ö Felsége sept. 7-dikéröl kelt közrendelettel megengedte, hogy tábornokok, törzs és fötisztek, katonai felek és hivatalnokok (3—6 hónapra a fizetés két harmadával, 6 hónapon tul az összes illetékekröl való lemondás mellett), a szolgálati idö továbbszámitásával szabadságra bocsáttathassanak, valamint a tiszti rangról való lemondás is az egy évi fizetéssel való kielégités mellett elfogadtathatik. Legf. helybenhagyás folytán a hadügyministerium továbbá elrendelte, hogy a polgári osztályból a háboru tartamára a cs. kir. hadseregbe beosztott tisztek, mert ezeknél a jelen esetben csak ideiglenes alkalmaztatás forog fenn, az illeték-szabályzat pontjai szerint a szolgálati illeték fizetésétöl mindaddig fölmentve legyenek, mig alkalmaztatásuk nem lett végleges.

*** Gróf Larisch pénzügyminister ö excljának egészsége oly annyira megrongált, hogy egyelöre hosszabb idöt fog tölteni jószágán a legutóbbi hónapok nagy munkáiban kifáradt erejének felüdülése végett. Innen azután ismét visszatér állomására; „ha e közben más rendelkezések nem történnek“, teszi hozzá titokszerün egy nagyképü levelezö.

*** Párisból egy a mai üzérkedési rafineriát igen érdekesen jellemzö vállalatról irnak : „Páris közelében, Pontoiseban, mint tudva van, sirkereteket rendeznek be a párisiak számára, miután a Szajnaváros élö lakói már nem adhatnak helyet az elhoitaknak, s mint hirlik, e sirkertekhez külön vonatok fognak menni az utolsó tisztességet tevö gyászkiséretek számára. Egy leleményes és haszonlesöbb, mint kegyeletes vállalkozó, a hatóságtól most egy waggont kér bérbe, hol hirdetményeket akar kifüggeszteni, s mint maga bevallja, leginkabb házassági ajánlatokra számit, hogy az özvegyek és özvegynök e „hasznos és tanulságos olvasmányból“ mindjárt a waggonban módot leljenek „további sorsukról gondoskodni.“

*** Salzburgból irják, hogy ott is terjedelmes intézkedések történnek az udv. költségek leszállitására. Igy a klesheimi csász. kastély a kerttel együtt Lajos Victor föherczeg magántulajdonába ment át s a fentartásról ezután ö fog gondoskodni. A hellbrunni állatkert feloszlattatik, s az itt levö vadkecskék a Traunsteinra, vagyis a szabadba bocsáttatnak ki. A mirabelli székes kastély kamarális kincstárnak adatott át, s ott, hir szerint, több hivatal s hatóság fog elhelyeztetni, miáltal egyéb kincstári épületek jönnek rendelkezés alá, a szép mirabelli kastélykert pedig a városi községnek adatik át azon kötelezletés mellett, hogy azt nyilvános kertként tartsa fenn, mi a községre nézve most annál jelentékenyebb, miután a kert mellett éppen most nagy fürdö- és gyógyintézetet épitenek, melyet a kerttel összeköttetésbe hoznak, mi által az igen sokat nyer.

— A sz.-udvarhelyi casino-egyletnek következö october 1-én rendes közgyülése leszen, mi is az illetöknek ezennel tudomására juttatik.

Zajzon Ferencz, titkár.

Politikai hirek.

Austria. Bécs, sept. 15. A „N. Fr. Pr.“ irja : „A békejavaslatok, melyek porosz részröl Szászországnak tétettek, az északnémet szövetség által felrótt föltételek körén belöl mozognak ugyan, azonban a szász királynak még sem fogna megengedtetni, hogy részt vegyen az alkudozásokban az észak-német államszövetség alakitására. — Szászország, Meiningen és Reusz idösb ága képviselve lesznek a parlamentben, — hanem az illetö kormányok kötelezik magukat, hogy az alakitó birodalmi gyülés határozatainak alávetik magukat.“

A „Debatte“ irja : „A ma Athen és Konstantinápolyból érkezett sürgönyök azon aggodalmat keltik, hogy a keleti válság elöbb fog kitörni, mielött még a diplomaták megnyugtató kisérletei sikerülni fognának. Epirusban a mozgalom napról napra nagyobb terjedelmet vesz és Syria régi sebe ugy látszik ismét megnyilóban van. Megfogható érdekeltséggel várjuk a keletröl érkezö tudósitásokat.“

Francziaország. Páris, sept. 12. A „Köln. Ztg“ levelezöje irja : „Mint ez oly okmányoknál, melyekre a kormány fontosságot helyez, lenni szokott, Lavalette még meg nem jelent körsürgönyének létezését is tagadják, hogy később közzétételvén, annál nagyobb feltünést okozzon. Mig tehát a „France“ és „Temps“ a körirat megjelenését bekövetkezendönek hirdetik, addig más részröl azt egyátalán kétségbe vonják. Azt mondják, hogy Rouher (az utóbbi öt nap alatt!) vesztett a császárnál kegyben, éppen ugy mint Lavalette, s ö az utóbbinak állását nem akarja szükségtelenül nagyobbitani. Ez állitás bizonyára nevetséges, és ha Lavalette körirata meg nem jelen, ugy az el nem küldésnek más okai vannak. Azonban azt hiszem, hogy a császár e diplomatiai fejtegetés szerkesztését nem adta fel. Nagyon is érzi, hogy menynyire szükséges kormányára nézve, Francziaország jövö politikája felett világosan nyilatkozni. A közvélemény Francziaországban határozott utasitást igényel e kérdésben; mert az izgatottsággal szemben, melyet az egész ország felett igyekeztek kiterjeszteni, s melyben oly lapok is vettek részt és vesznek még részt, melyek félhivatalos közegeknek tartatnak, a kormány hallgatása alig engedhetö meg. A kormány nyilván békés politikát akar követni, miután erre ösztönzi a hadsereg állapota és a világkiállitás. A császár érdeke tehát, hogy a közvélemény Francziaországban ne vezettessék félre, s hogy a hit harczias utógondolatban ne terjedjen tovább. A franczia közönség nagyon is megszokta, hogy fontos esetekben egyenesen vagy ministerei által hozzá forduljon. Most, midön a jun. 11-diki levélben kifejtett programm lehetetlenné lett, nagyon is idején lenne megmondani, hogy mit óhajt a francziák császára ama programm helyére tétetni. Ezt meg is fogja tenni, s a szerint, mit érzelmeiröl hallani, a franczia kormány nyilatkozata nem lesz aggodalmas és nem lesz kellemetlen a német egységi törekvésekre nézve. A lapok e közben mindinkább foglalkoznak a franczia védrendszer átalakitásával, s mióta Napoleon hg leveleiben a porosz katonai rendszer igen dicséretes és utánzásra méltó leirását fedezték fel, e kérdés napirenden van. — Megerösitést látszik nyerni, hogy a császár tanácskozni szándékozik legtekintélyesebb képviselöivel a külföldön; mert mint a „Patrie“ értesül, Talleyrand báró franczia követet az orosz udvarnál holnapra várják ide, s Benedetti is meg fog érkezni legközelebb.“

Páris, sept. 13. A „Moniteur“ egy conventiot közöl, mely ez évi jul. 30 án a mexikoi császár s Francziaország közt köttetett, s melynek értelmében Mexiko tengerparti vámhivatalainak bevételei felében a franczia kormány rendelkezésére bocsáttatnak. De mivel a Csendestengeren levö mexikoi kikötök vámjövedelmei el vannak zálogositva, ennélfogva Francziaország csak 25%-t fog huzni a tengeri vámok jövedelmeiböl. A franczia kormány az igy befolyó összegböl fizetni fogja az 1864. és 1865. évi két kölcsön kötelezvényei után járó kamatokat, továbbá a miramarri egyezményben elismert 216 millió 3% kamatait s a franczia részröl azóta Mexiko kormányának nyujtott elölegeket, összesen mintegy 250 millió értékben.

Olaszország. Florencz, sept. 9. Az ultramontán „Monde“ a szentatya székhelyének Malta szigetére való áttételének eshetöségéröl, mint igen nagy valószinüségröl szól. „A pápa Rómát mindenesetre nem fogja szabad akaratból elhagyni. Átalában elödeinek egyike sem hagyta el Rómát önkényt; valahányszor még eltávoztak, elüzettek. Ezen elüzetés azonban nem ugy értendö, hogy IX. Pius eröszakkal kell, hogy az olaszok által kiüzettessék, hanem, ha csak azon kilátás is mutatkozik, hogy fogságba kerülhet, a maga valamint az egyház érdekében is kötelességszerüleg kerülni kell azt. Nem természetes-e, hogy szemeit Maltára veti, midön az angol kormány azt neki menhelyül ajánlja? Ily elövigyázati rendszabály senkit sem sérthet, legfölebb az olasz forradalmárokat, azon esetben, ha el akarták volna a pápát fogni; de épp ezen eset tenné az ilyen rendszabályt szükségessé.

„Miért, kérdik, menne Maltába a pápa, hogy ott az angol nemzet uralma alatt álljon? — Malta Olaszország közelében van; a pápa kényelmes összeköttetésben maradna a katholikus világ minden részeivel. A pápa a Victor Emanuellel való alkudozásokat könnyen figyelemmel követhetné, ha ez az egyházzal ki fog akarni engesztelödni. Miután Angliában nincs centralisált közigazgatás, a pápa ideiglenes tartózkodása Maltában az angol birtokon nem idézne elö zavart, és a királynö kormányára nem háritana semilyen felelösségét. IX. Pius ott szabadabb lenne, mint bár hol, mert az angol uralom nem a caesarismus elvén alapszik, hanem egy neme a föhübéri uralomnak.... Abban csak megnyugodnék a pápa, hogy Rómába volna bezárva, de a gyözelmes forradalom, minthogy Rómát akarja fövárosnak, palotájába zárná. XVI. Lajos a Tuileriák fogságából a Temple fogságba ment. Mily boszankodás, mily zavar lepné el Európát, ha a pápa fogságba kerülne! Az angol kormány gondolatjának azért minden fejedelem ki fogja fejezni tetszését; mert ez nagy zavarból menti ki öket, miután már nincsenek azon helyzetben, hogy Olaszországban beavatkozzanak. Maltának vendégszeretö sziklájáu bevárhatná IX. Pius a vihar végét.“

Németország. A „Zeidl. Corresp.“ az európai nagyhatalmak magatartásáról, a mindinkább előtérbe lépö „keleti kérdés“-sel szemben, következö érdekes czikket hozza: „A kérdés, mely minket foglalkoztat, az, valjon a hellen és ozmán közti viszályba fog-e a hatalmak valamelyike belevegyülni. A viszályt egy hatalom sem birná feltartóztatni, még ha akaratjában állana is. A franczia császárság, mely a nemzetiségek elvét vette alapjául külföldi politikájának, nem teheti; Anglia nem teheti, mióta a hellen nemzet vágyakodását a jóni sziget átengedése által elismerte. Austria nem teheti, mert egyáltalán minden külföldi bonyodalmat kerül. Tehát fog-e találkozni kormány, miután akadályozólag egy hatalom sem avatkozhatik be, mely segitve lép fel? Azt sem hiszszük. Anglia semleges marad; Francziaország Amerikára tekint. Napoleon császár ugyan Viktor Emánuelt tolhatná elöre, mint elöörset. De alig hiszszük, hogy a császár elönyösnek tartaná, Olaszország tekintélyét a földközi tengeren megerösiteni s igy a lissai tengeri csata következményeit eltörölni. Még Oroszország szerepe volna megfontolandó. A Kaukazust legyözni, közép ázsiai legfontosabb részeinek meghóditása — az ozman birodalom ezen moszkovai körülkeritése keletröl mutatja azon utat, melyen Oroszország a keleti kérdést meg fogja közeliteni. Oroszország seregei, mihelyt az alkalmas időpont bekövetkezik, Örményországból fognak elötörni. A karsi diadalból fognak kiindulni, melylyel az utolsó keleti háboru végzödött. Keletröl a Bosporus felé fogja Orosz-

Iskola Alapitvány - Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár © Fundatia pentru Scoala - BCU Cluj

ország a hellen mozgalom következményeit? föl-használni."

Görögország. Athen, sept. 16. Több epirusi helység a hatóságok tulkapásai miatt fellázadt; 3000 felkelő megtámadta a török csapatokat; ezek halottakban 11 és sebesültekben 250 embert vesztettek. A mozgalom növekedik. Korfuba küldöttség menesztetett, hogy a diplomatiai testületnél panaszt tegyen. A porosz s az angol követ a mozgalom szinhelyére utaztak a helyzet kipuhatolására.

A „Köln. Ztg" sept. 5-ki atheni leveléből ugy értesülünk, hogy „Candia szigetén az egyiptomi török megszálló had nem több 30,000 embernél. A mult hó végével visszavonultak a török csapatok a várakba és segélyt kérő küldöttséget menesztettek Konstantinápolyba. Honnan vegyen a porta csak 15,000 fönyi hadtestet is, midőn a fölkelés a szárazföldön is több ponton egyszerre van kitörőben? — A török csapatok a templomok megszentségtelenitése által, igen elkeseritették a lakosságot. A helyzet az epirusi forrongás által igen aggasztó jelleget ölt."

Oroszország. A „Wanderer"-nek irják: „Legujabban ismét egy fölkelésről érkezett ide jelentés. A caspi tenger partja melletti dagesthani hegyi lakók julius közepe táján föllázadtak és csak a tartomány kormányzójának gyors rendelkezése által gátoltatott ezen mozgalom tova terjedése; mint hivatalosan jelentik, ez a fölkelők tökéletes verességével végződött, melyben a fővezénylők elestek. Más három fönök haditörvényszékileg halálra itéltetett. Mig más uton nem nyerünk magyarázatot ez időnkénti kitörések okairól és tulajdonképpeni jelleméről, már csak az orosz kormányzók jelentéseivel kell beérnünk és ezek azt mondják, hogy a vad nép nem fogja fel az orosz polgáriasitást."

A lengyel királyságban, mint az „Allg. Ztg"-nak a lengyel határról irják: „tartós nagy csapatmozgósitás van folyamatban. Az országban levő 80,000 fönyi katonaságból csak mintegy 40,000 fog ott maradni; a többi már a powonski táborban vagy Varsó felé van utban. A Varsóban levő Miklós föhg Powonsknál nagy szemlét fog tartani, mire ezen csapattömeg vasuton déli Oroszországba lesz szállitandó, mert az orosz nézet szerint a keleti kérdés megoldása rövid időn bekövetkezik."

Sz.-Pétervár, sept. 13. Gortsakow hg az amerikai küldöttség tiszteletére adott bucsulakomán ezeket mondotta: „Az Oroszország és Amerika közt létező rokonszenv alapja nem a földrajzi határokban, sem pergamen-okmányokban keresendő, hanem az a kölcsönös ellenállhatlan vonzalmon alapszik. Oroszország mindent el fog követni, hogy megszilárditsa a szövetséget, mely senkire nézve nem foglal magában fenyegetést s veszélyt."

A „Fremdenblatt" az abchasiai fölkelést, egy az „orosz határról" hozzáérkezett közleményben következőleg irja le:

„Az északnyugati Kaukazusban igen aggodalmas fölkelés tört ki. Egy császári ukaz által egy idő előtt a jobbágyság megszüntetése a Kaukazusnak északnyugati lakosaira is kiterjesztetett. Kitudandó, hogy mi fogadtatásban részesült e rendelet az abchasiai lakosság által, mintegy 14 nap előtt bentazta a suchum-kalei parancsnok az illető terület egy részét. Midőn ugy találta, hogy a pórnép és földbirtokosok egyaránt idegenkednek azt elfogadni és midőn ő e miatt erélyesebben felszólalt, az elkeseredett lakosság által legyilkoltatott. Kiséretéből csak két kozák menekült, kik a történtek hirét elvitték Suchum-Kalebe. Nagy ijedtség fogta el a népet; a lakosság egy része az éppen a kikötőben horgonyzó egynebány hajóra menekedett. Nebány napra rá rajt törtek a fölkelők Suchum-Kalén, fölgyujtották a várost, mire a hegyekbe visszavonultak. Dmirsky Swiatopulk hg, a főkormányzó körülbelöl 14,000 fönyi erővel a lázadók megfékezésére sietett."

Ujabb. Franczia lapok következő táviratot közölnek Bécsből, sept. 13-ról: „Bizonyosnak mondják, miként a kormány kész külön miniszteriumot adni Magyarországnak, s hogy Deák tervét, a közös ügyek kezelését illetőleg, csekély módósitásokkal elfogadhatónak tekinti."

— A mérvadó folytatott tanácskozások a belkérdések megoldására választandó ut felett, nevezetesen Magyarország jövőjét illetőleg, egy pillanatra sem szakittattak félbe s még mindig tartanak. A mult és folyó hó kezdetén folyt tényállásokból — mint félhivatalos körökben állitják — oly terjedelmes anyag keletkezett, hogy azok megrostálása hosszabb időt igényel. Ehez — mint mondják — járulnak még nehány államférfiu emlékiratai, melyeket figyelmen kivül hagyni nem szeretnének. Az ösvény, melyen haladni szándékoznának, eddig még kijelölve nincs s legbelyesebb lenne, e tekintetben egy ideig még türelmesen várakozni.

— Milano, sept. 15. A „Pungolo"-nak tegnapról Paduából ezt távirják: Vimercati Velenczébe utazik, hova uj utasitásokat visz Leboeuf franczia biztosnak. Petitti tbk van javaslatba hozva Victor Emanuel katonai biztosául Velencze átvételénél. Az olasz csapatok még a népszavazás előtt bevonulnak Velenczébe. Velencze átengedése Napoleon s visszaengedése Victor Emanuel számára, egy bizottmány előtt fog történni, mely a párisi s a florenczi kormány által választandó három-három velenczei notabilitásból fog állani.

— Konstantinápoly, sept. 15. Este. Kandiába ujabban jelentékeny erősbitéseket szállitottak hajóra. Türr tbk visszatért Olaszországba.— Langiewicz lengyel tbk ide érkezett.

— Berlin, sept. 15. A „Kreuz Ztg" irja: Ha jól vagyunk értesitve, a kormány feloszlatja a képviselőbázat, ha ez a kölcsönre vonatkozó törvényjavaslatot nem fogadja el.

— Florencz, sept. 14. A nehézségek, melyek a velenczei adósság kérdésében fölmerültek, még nincsenek elháritva. Austria azt véli, hogy az 1859 óta keletkezett államadósság megfelelő része Velenczét terheli. Ellenben a florenczi kabinet a zürichi szerződésre mint praecedensre hivatkozik s a mellett van, hogy csak a külön lombardvelenczei adósság képezi ezen területnek terhét.

— Florencz, sept. 15. Bécsből tegnapról jelentik, hogy a velenczei adósságra vonatkozó alkudozások folytatása a jövő hétre halasztatott.

T. és felelős szerkesztő DOZSA DÁNIEL.

Kolozsvári naptár a jövő hétre.

		September	Nap kél	delel	nyugszik	Hold kél	delel	nyugszik
23	V.	G. Hoseas	5ó. 49p	11ó.52.23m.	5ó. 55p.	5 22 e.	11ó18p.e.	4ó11p.r.
24	H.	Gellért	5 50	11 52 2	5 53	5 54 e.	* *	5 23 r.
25	K.	Kleophas	5 51	11 51 41	5 51	6 27 e.	0 10 r.	6 36 r.
26	Sz.	Eusebius	5 53	11 51 21	5 49	7 3 e.	1 4 r.	7 51 r.
27	Cs.	Kozm. és Demj.	5 54	11 50 0	5 47	7 43 e.	1 59 r.	9 5 r.
28	P.	Venczel	5 55	11 50 40	5 45	8 27 e.	2 56 r.	10 18 r.
29	Sz.	Mihály	5 57	11 50 21	5 43	9 17 e.	3 54 r.	11 26 r.

㊣ Holdtölte 24-kén 3 ó. 40 p. e. — Merkur r. cs., de kezd elenyészni a Nap sugaraiban. — Vénus esti cs., de rövid ideig. — Mars 10 ó. tájban kél s reggelig látszik. — Jupiter esti cs. — Saturnust nem látni.

NEM HIVATALOS.

STEIN JÁNOS könyvkereskedésében Kolozsvártt,
Harmath Józsefnél Tordán, **Wittich Józsefnél** Marosvásárhelytt, **Dobray Nándornál** S.-Udvarhelytt, **Barthos Domokosnál** S.-Szentgyörgyön, **Vokál Jánosnál** Nagyenyeden, **Sindel Károlynál** Brassóban, **Wagner Józsefnél** Károlyfejérvártt kapható:

Az 1735-diki zendülés története.

Történeti korrajz a XVIII. századból. Irta K. Papp Miklós.
Ára 1 frt 20 kr. Postán küldve 1 frt 30 kr.

A mult század elején egy nagy fontosságu esemény folyt le Magyarországon, **egy forradalmi kisérlet**, mely ezreket sodort magával s véres összeütközésekre adott alkalmat.

Az elégületlen ráczok a bujdosó **Rákóczi Ferencz** hiveivel szövetkeztek, s az első szikra Békésmegyében lobbant fel, melyet a zendülők félelmes lánggá szitották, a szomszédos megyék nagy részét magok után vonva.

A kormány azonban idején fedezte fel a zendülők terveit, s **Péró**, a hires népvezér társaival együtt fogságra jutott, a felkelés legyözetett, s a foglyok **mint felség sértők törvényszék elé állittattak.**

A kompromittáltak száma több mint **70-re** ment, s megkezdődött az óriás **felségsértési pör**, melynek végén a bakónak jutott ismét a legnagyobb szerep.

Peró s vezértársai Budán fejeztettek le.

E szomoru tragoedia hü részleteit veszi az olvasó közönség szerző jelen müvében, melyek mint eddigelő **ismeretlen adatok csak most kerülnek először elő a hazai történet számára**. A szerző sok tanulmány- s nagy szorgalommal állitá össze korrajzát, mely e zendülést apró lészletéig oly érdekesen adja elő, hogy bizonyosan egyike leend a legtanulságosabb, a legvonzóbb olvasmányoknak.

☛ E mü tartalma a következő fejezetekre oszlik el:

Előszó. Előzmények. Brankovics György elfogatása. A zendülés előjelei. Kisérlet a óhitüek áttérítésére s emiatti tüntetések. Az uj érsek-pátriárcha menekülése. Péró. A zendülés kitörése. Az első vér Péró elfogatása. Az összeesküvők vallatása Budán. Az itélet. Az összeesküvőknek, névszerint: Bartha István, Matula Pál, Szabó Péter, Szántó Mihály, Kis István, Mádi Mihály, Korodi János, Sigri Mihály, Péró Péter, Sebestyén János, Pásztor András és Szilssy István kivégeztetése. Okmánytár. *a.)* Khlósz Mátyás jelentése a zendülők táboráról Lotheringeni Ferencz herczeghez. *b.)* Dereczen városa által elfogatott Nagy Miklós vallomásai nyomán megküldi Bihar megyének némely felkelők névsorát. *c.)* Névjegyzéke a lázadóknak. *d.)* A helytartó tanácsnak márczius 29-iki közgyülésen kihirdetett értesitése, hogy ő Felsége arany lánczczal jutalmaz meg néhány urat. *e.)* A felkelt nemesség és nemzetörség, kik a lázadás elnyomásában segitettek, haza bocsáttatnak. *f.)* Péro veszedelme. *g.)* Rendelet, hogy a lázadás részeseit szorgalmatosan ki kell kutatni, házaikat megvizsgálni s a nálok található gyanus irományokat le kell foglalni. *h.)* Az executió. *i.)* Békés megye hálairata b. Orczy Istvánhoz. *j.)* Biharmegye átirata a helytartó tanácshoz hadi kárpótlásért. *k.)* 60 forint követelés tárgyában, melyet a szolnoki várőrség Kesztyüs István és Jánostól elvett. *l.)* Guadagni levele a kárpótlás ügyében. *m.)* Biharmegye mentsége hibás adatok miatt. *n.)* Rimanoczy Biharmegyétől részletes kimutatást kér, a szenvedett kárairól táborzás alatt stb. *o.)* A Péro lázadása. *p.)* Új Szomorú ének. *q).* Befejező jegyzetek.

(303) (2—3)

Figyelmeztetés.

A brassai közönséges nyugdij-intézet azon tisztelt tagjai, a kik évi illetékeiket 1867-re még nem fizettek bé, felszólittatnak, hogy azt a lehető leghamarább megtenni igyekezzenek, minthogy különben a gyülőév végén, vagy is oktober hóbani szerfölötti megtolulás, nem csak magukra a fizetőkre nézve kellemetlen volna, hanem maga az igazgatóság sem látná magát, a legjobb akarat mellett is képesnek, mindennemü kivánatoknak pontosan eleget tehetni.

Épen igy sziveskedjenek azok is sietni, a kik új tagok gyanánt béakarnak lépni, s ezen intézet jótékonyságában, vagy maguk részesülni, vagy kedves övéiket előrelátólag részesiteni szándékoznak.

Hogy mily jelentékeny ezen jótékonyság, bizonyosan minden értelmes ember átlátandja, ha sok más körülmények mellett csak a következendőket figyelmére méltatja. Ezen intézetnek volt az 1865 dik év végén 541314 frt 45 kr. o. é. saját vagyona, a mi nagyobb részt kamatozólag és árvai biztositékkal már el volt helyezve. E vagyon, jövedelmével együtt, tulajdona minden élő részvényesnek, a ki azért belép, aránylagos birtokrészjogot nyer ehez.

Az intézet szerkezeténél fogva nincs oly helyzetben, hogy efféléket hirdethessen s ilyek által okozhasson feltünést, miszerint ez vagy amaz beállása által, hamar bekövetkezett halálával, örököseinek enynyi, vagy anynyi ezer forintot hagyott. Hogy hány ezeren fizetnek többet be, mint a menynyit örököseiknek hátra hagynak, az természetesen elhallgattatván. S valóban nagyon kétes szerencse is az, mikor a belépőnek hamar el kell halni, hogy hátramaradottai jelentékeny pénznyereményben részesülhessenek. A mi intézetünknél ezzel ellentétben a részvényes tag annál több haszonban részesül, minél tovább él. Habár az egyesek dijvonásaik nem oly szemkápráztatók is, mint ezen emlitett biresztelt esetekben, de ennek ellenében a részvényesek sokkalta nagyobb száma, élte végéig sokszor hosszu évek során át, évenkénti biztos és növekedő évdijban részesül, s 1844 óta álló intézetünk részvényesei nyugdijul eddigelő már 82961 frt 11 krt kaptak.

Intézetünk ügyeinek kezelésébe nem csak mindenki tetszése szerint bétekinthet, hanem minden egész nyugdiju részvényes közös tanácskozás- és szavazással is befolyhat.

A ki gyermekkorában, jó szülői által ide béhelyeztetődik, azon minden esetre kedvező helyzetben leend, hogyha egy oly állomásba lépik, a mely egy más specialis nyugdij-egyletbe (mint például az erdélyi a. h. evangelikusok papi és tanitói nyugdij-egylete) lépésre nyujt alkalmat, az intézetünktől huzandó nyugdijakból az új társulat számára fizetendő illetékeket nem csak könnyen fedezheti, hanem még feleslege is marad fenn, mit egyéb szükségei fedezésére is forditbat.

A ki azért saját, vagy övéi jövője iránt nem részvétlen, s ki lehetne pedig az iránt részvétlen? avagy nem elég komolyan int-e csak a jelen idő is a jövőröli gondoskodásra! az anynyival inkább siessen ide belépni, minthogy itt nem kell **semminemü tőkét**, hanem csak annak kamatját fizetni, mint 17-szeri évi illetéket s ez is a vagyon állásához alkalmazható, azaz a legcsekélyebbtől a legmagasabb menynyiségig szabható és emelhető.

Belépési nyilatkozatok elfogadtatnak a föintézetnél Brassóban, Lópiacz 35 sz. valamint minden ügynökségeknél, a hol bővebb felvilágositások is szivesen közöltetnek.

Brassó, augusztus 20-kán 1866.

A brassai közönséges nyugdij-intézet
igazgatósága.

Kül ügynökök.

Alvinczen: Istvánffi János úr.
Apáthinon, Duna-Bácskában: Bartl József úr.
Aradon, főügynök: Lachman Károly Ede úr.
Bécsben, főügynök: Preidel Frigyes úr.
Beszterczén: Láni Ede úr.
Biktalván: Böjthe József úr.
Bilinben, Csehországban: Lázersfeld Simon úr.
Borgó-Prundon: Tischler Antal úr.
Botfalván: Horváth Péter úr.
Brüxben, Csehországban: Hippmann W. Gyula úr.
Buda-Pesten főügynök: Steinacker Sámuel úr.
Bukaresten: Frank András Ede úr.
Csernátfalun: Binder Lajos úr.
Csernoviczon, Bukovinában: Soczevan János úr.
Debreczenben: Szepessy Antal úr.
Deézsen: Márkovics István úr.
Deézs-Aknán: Csengeri József úr.
Duppaun, Csehországban: Tichi A. C úr.
Erzsébetvároson: Schmidt András úr.
Eszéken, Tótországban: Kramer József úr.
Ferhértemplomon, a Bánátban: Feigel F. A. úr.
Feketehalmon: Ziegler Mihály úr.
Fiuméban: Depoli J. úr.
Fogarasban: Leutschaft Károly úr.
Fokschánon, Moldovában: Römer Frigyes úr.
Földváron: Alstädter János úr.
Gyergyó-Szt.-Miklóson: Kristoffi Antal úr.
Gy. Fejérvártt: Mégay C. M. úr.
Halmágyon: Koszta József úr.
Hatzfelden: Telbisz János úr.
Hermányon: Boltrész Mihály úr.
Höltövényen: Foith János úr.
Ilyefalván: Séra László úr.
Jassyban: Stenner Gotlieb Ágoston úr.
Kassán, főügynök: Koller István úr.
Kézdi-Vásárhelyen: Csiszár Mihály úr.
Kézsmárkon, Magyarországon: Szopkó C. N. úr.
Kecskeméten: Reiner Adolf úr.
Kolozsváron: Schell Mihály úr.
Köhalmon: Nagelschmidt Ágoston úr.
König-Grätzen, Csehországban: Riedl A. R. úr.
Krakkóban: Kollmer Károly úr.
Krizbán: Foris Márton úr.
Laibachon: Zunder Gergely úr.
Lembergen: Horn A. úr.
Magyaróson: Galter György úr.
Mármaros Szigeten: Jekeli József úr.
Maros-Ujvártt: Grünn Izrael úr.
M.-Vásárhelytt: Wittich József úr.
Medgyesen: Wachsmann Károly úr.
Mező-Berényen: Kirner Ede úr.
Migliczen, Morvában: Dokoupil Károly úr.
Nagy-Enyeden: Vajna Antal úr.
Nagy-Bányán, Magyarországon: Schuszter József úr.
Nyiregyházán, Magyarországon: Meisels Vilmos úr.
Páncsován: Rauschmann Károly úr és fiai.
Parajdon: Benedek Antal úr.
Pécsen, Magyarországon: Rehak Gusztáv úr.
Plojesten: Schuller Károly úr.
Pozsonyban: Schauer József úr.
Prágában főügynök, Cseh, Morva- és Sziléz országokra: Kürzner Gusztáv úr.
Prázsmáron: Grosz Lőrincz úr.
Radautzon, Bukovinában: Runie Frigyes úr.
Reinecken, Helvétziában: Lutz Gottier Jakab Lörincz úr.
Rozsnyón: Ziegler József úr.
Sárkányban: Krafft Károly úr.
Szamosujvártt: Placsintár Dávid úr.
Szabédon: Molnár József úr.
Szász-Kereszturon, Erked, Bene, Sz. Budak, Szász-Dálya, Szász-Kézd, Miklóstelke, Mese- és Rádossal együtt: Schuszter Mihály Adolf úr.
Szász-Sebesen: Binder Frigyes úr.
Szász-Régenben: Alczner József úr.
Szászvároson: Leonhárd Frigyes József úr.
Szász-Ugrán: Schmidt Frigyes úr.
Segesvártt: Misselbacher Károly Frigyes úr.
Sepsi-Fel-Dobolyon: Bartha András úr.
Sepsi-Szent-Györgyön: Roll Károly úr.
Sibergen, Gárád, Lebnek, Szász-Tyukos, Kobor- és Weiszkirchchel együtt: Schäser Pál úr.
Selmeczen, Magyarországon: Wozniákowszky Ferdinánd úr.
Szebenben: Kisch G. Vilmos úr.
Szegeden, Magyarországon: Policzer Salamon úr.
Szerethen, Bukovinában: Quirsfeld Ede úr.
Székely-Udvarhelytt: Beczási Manó úr.
Szent-Ágothán Százhalom, Jakabfalva, Magarei, Morgonda, Rozsonda, Újváros, Schönberg, Wadt- és Vesszöddel együtt: Maurer György úr.
Szenteseu, Magyarországon: Weinmann Salamon úr.
Szilágy-Somlyón: ifj. Lázár János úr.
Sopronban, főügynök: Zügn J. G. úr.
Tarnowon: Goldmann Simon úr.
Thordán: Soltész János Albert úr.
Thoroczkón: Koronka Antal úr.
Thurnu-Severinen: Bömchesz János Károly úr.
Újegyházon: Czammerer József úr.
Újfalun: Köpe János úr.
Váczon: Reiser Fülöp úr.
Veresmarton: Cloos János úr.
Verespatakon: Sztankay Ferencz úr.
Vidombákon: Türk György úr.
Zalánban: zaláni Séra Zsigmond úr.
Zalathnán: doctor Gerbert Károly úr.
Zaleszczykon: Schidenfeldi Schiller Leo úr.
Zentán, Magyarországon: Volfinger Adolf úr.

(313 2—2

Egy **nevelőnő (Berlinből)**, ki minden körébe vágó ismeretekkel bir, s oktatást adhat a **franczia és angol** nyelvekben, a legjobb bizonyitványokkal alkalmazást keres magának. Bővebb értesitést szerezhetni m. Juszti kapitány urnál, király-utcza № 32 sz. alatt Kolozsvártt.

(316) (1—3)

HEY VILMOS

zongora készitő Bécsből megérkezvén, ajánlja a szállásán lévő uj szerkezetü **kurta zongoráit** (Stuzflügel) a legjutányosabb áron. Továbbá felválal helyt, **mint vidéken** mindennemü igazitásokat, zongora **hangolást.**

☛ **Értekezhetni vele naponta búzautcza 120 sz. alatt.**

(315) (1—1)

Eladó széna.

Dézshez egy órányira **Kapjon** helységében Dessewffy Mihály ur udvarában 100 szekér széna eladó. Értekezhetni a tulajdonossal Kaczkón, ¼ órányi távolságra Kapjontól.

(310) 20/9 (2—12)

Alólirt tisztelettel jelentem, hogy Bécsből megérkezve, férfidivat kereskedésemet a legujabb divatu nagy mennyiségű s a legjobb minőségü áruczikkekkel ujonan berendeztem, mely alkalommal üzletemet a legdivatosabb és legfinomabb

őszi és téli ruha-kelmékkel,

melyeknek kész öltönyökké átalakitását a megrendelés utján pontosan és jutányosan eszközlöm, finom és olcsó **férfi kalapokkal**, elegans **nyakkendőkkel**, szóval

minden a férfi divat körébe tartozó czikkekkel

dusan elláttam, mely költséges berendezésre azon hit ösztönze hogy a t. cz. közönség gyámolitani fogja a minden igényeknek megfelelő üzletemet, melynek czélja: **izletes**, **finom** árukkal **olcsón** szolgálni.

Nagy-piacz, 6 ik szám **SZENKOVICS MIKLÓS.**

(226) 20/9 (11—12)

Minthogy több helyeken hamisitott **Pagliano-féle vértisztitó syrup** árultatik, ösztönözve éreztem magam **Bécsben egy főraktárt elhelyezni**, mely **Raftl József** urnál van Prater 15 sz., és az árakat ujolag leszálitottam. **Egy üveg ára 1 frt 50. 1 tuczet 15 frt, 5 tuczet 67 frt 50 kr.**

Teljesen fölöslegesnek találom ezen szert bövebben ismertetni, melynek oly sok ezer ember köszönheti egéssége helyre állását.

☛ Részletes leirás kivánatra ingyen küldetik.

PAGLIANO HIERONYM,
gyógytan tanára Florenczben.

Nyomatott az ev. ref. főtanoda betüivel (Bel-farkasutcza 74 sz.)

Központi Egyetemi Könyvtár © Fundația pentru Școală - BCU Cluj